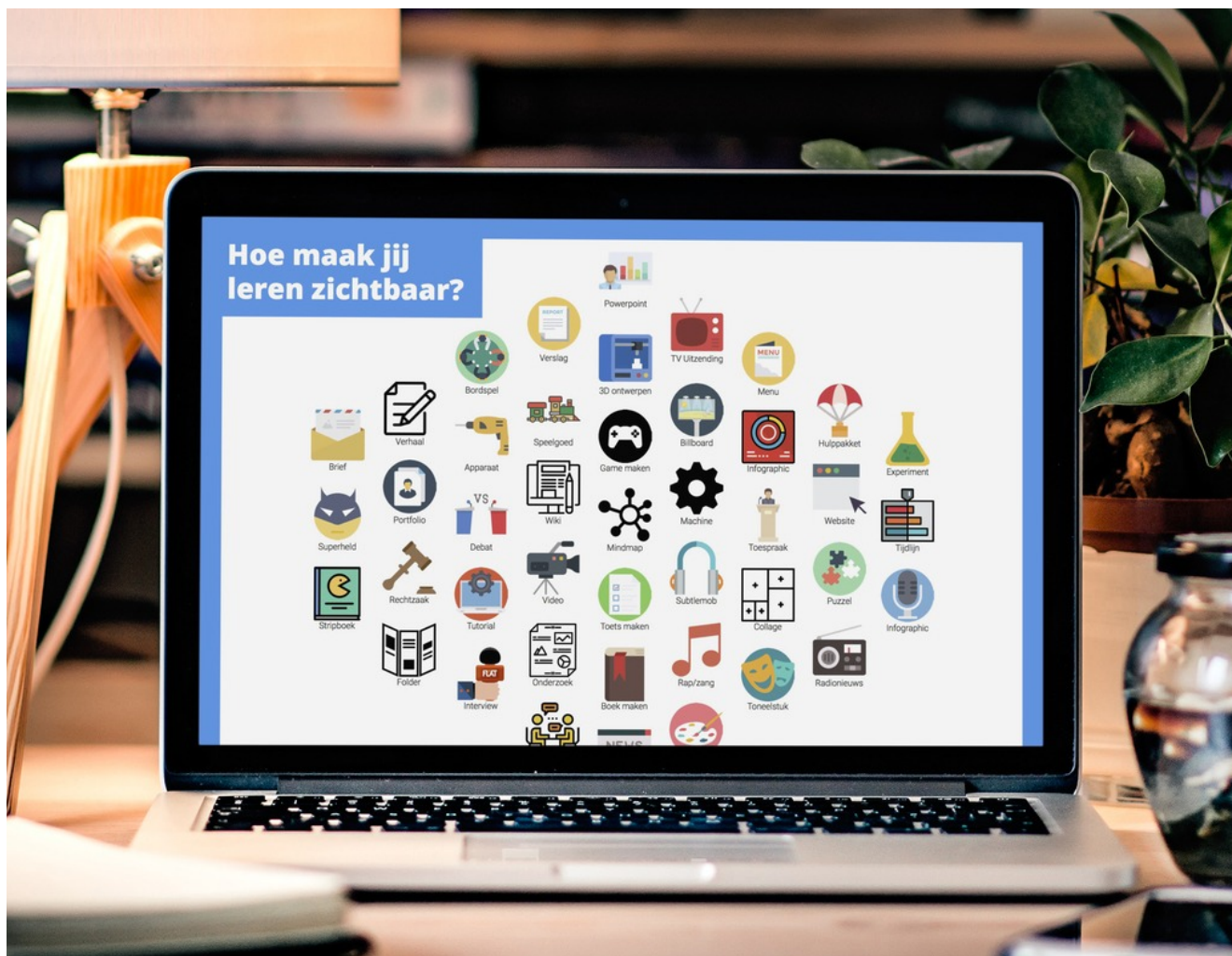

Leren zichtbaar maken - Waarom & hoe? (poster)

written by Michiel Lucassen

30 november 2021

Als docent heb je volop mogelijkheden om elke dag te werken aan beter/leuker/mooier/uitdagender en leerzamer onderwijs. Nieuwe dingen proberen hoort daarbij, en passende verwerkingsvormen zoeken is dan niet altijd eenvoudig. En is een 'gewone' toets niet eigenlijk genoeg? In dit artikel kijken we naar het 'waarom' en de 'hoe' van leren zichtbaar maken.

Informatie & beslissingen

Een van de dingen waar je als docent dagelijks mee bezig bent, is leren. Ongeacht alle randzaken, of welk vak je ook geeft: uiteindelijk ga je met een klas een [leerproces](#) in. Maar hoe zie je nu of er echt geleerd wordt? In de meest kort-door-de-bocht-versie van onderwijs ben je als docent verantwoordelijk voor het halen van de doelen. Landelijke doelen zijn vastgesteld als [kerndoelen, eindtermen of in kwalificatiedossiers](#), en als docent is het je werk om de leerlingen die doelen te laten halen.

Een instrument wat daarbij veel gebruikt wordt is een toets of examen. Handig: vragen laten beantwoorden is een efficiënte manier om snel zicht te krijgen. Alleen: waarop krijg je zicht? Weten we hierdoor wat een leerling geleerd heeft? Of kende de leerling het misschien al? Of weten we nu vooral dat deze leerling goed is in het beantwoorden van de vragen op de toets?

Het toetsen van leerlingen levert duidelijk informatie op die bruikbaar is om [beslissingen](#) te nemen in het leerproces. Maar een toets kan ook voor een eenzijdig beeld zorgen, waarbij het weinig zegt over de leerling zelf. Daarnaast zijn veel toetsen ook gebaseerd op een van de twee [‘Twin Sins’](#): het is behandeld en getoetst, dus het is goed. Maar zo werkt leren natuurlijk niet!

Wat weten we over leren?

We weten steeds beter hoe leren werkt, al blijven het nog [steeds theorieën](#). Écht in het hoofd kijken tijdens een leerproces kunnen we nog niet, maar we begrijpen wel steeds beter wat werkt. Een keer iets behandelen en daarbij denken dat het onthouden wordt: zo werkt het in ieder geval niet!

[Herhaling en actieve verwerking](#) zijn daarbij enorm belangrijk. Sterker: we weten uit onderzoek dat het zelf actief ophalen en verwerken van (nieuwe) kennis een van de beste manieren is om nieuwe dingen te onthouden en te begrijpen. Het brein werkt nu eenmaal beter wanneer het actief aan de slag moet, in plaats van

[passief als ontvanger](#) van nieuwe informatie.

Zichtbaarder leren

Je wil dus voldoende ruimte bieden in je lessen en curriculum voor actieve verwerking! Daarom is goed even stil te staan bij hoe dit precies werkt. Want actieve verwerking is niet: leerlingen letterlijk antwoorden of begrippen laten reproduceren. De kern van actieve verwerking is het maken of dien van iets nieuws, waarin de nieuwe kennis of vaardigheden toegepast worden. Dit kan in een werkvorm, zoals [denken-delen-uitwisselen](#), maar ook door het schrijven van een betoog. Sterker, hier hebben we 43 verschillende vormen uitgewerkt in een poster!

Hoe maak jij het leren zichtbaar?

Powerpoint
Verslag
TV Uitzending
Menu
Bordspel
3D ontwerpen
Verhaal
Apparaat
Speelgoed
Game maken
Billboard
Infographic
Hulppakket
Experiment
Brief
Portfolio
Debat
Wiki
Mindmap
Machine
Website
Tijdslijn
Superheld
Rechtszaak
Tutorial
Video
Toets maken
Subtiemob
Collage
Puzzel
Audio
Stripboek
Folder
Interview
Onderzoek
Boek maken
Rap/zang
Toneelstuk
Radionieuws
Krantenbericht
Schilderij

Meer inspiratie?
Vernieuwonderwijs.nl is een platform van, voor en door docenten. Hier vind je artikelen, video's, boeken en andere tips over de nieuwste ontwikkelingen, gedachten over onderwijs, onderzoeken, professionalisering, apps en tools en lesideeën.

[Download A3](#)

Actieve verwerking levert daarbij drie belangrijke dingen op: als eerste onthouden leerlingen [nieuwe informatie](#) beter, en wordt het eerder kennis. Als tweede krijg je als docent en leerling meer zicht op wat er écht geleerd wordt. Wanneer leerlingen iets maken waarmee ze opgedane kennis aantonen, dan levert dat veel meer informatie op over het leerproces dan een aantal meerkeuze vragen. En als derde: verwerkingsopdrachten worden door leerlingen vaak als veel betekenisvoller ervaren, en verhogen daarmee ook mogelijk de [motivatie](#).

Hoe dan?

De stap van 'lesjes en toetsen' naar een meer actievere manier van lesgeven vanuit 'doelen en verwerking' lijkt soms groot. Het werkt niet wanneer je ineens een ['leuke' opdracht](#) bedacht hebt om leerlingen mee te laten werken. Zoals vaker geschreven op Vernieuwonderwijs: [doelen centraal](#), vanuit daaruit bedenken hoe je het zichtbaar maakt.

Een goede eerste stap is dan ook precies dat! Samen met je collega's kun je de doelen van een hoofdstuk pakken, en daarbij samen bedenken hoe leerlingen kunnen laten zien dat ze het geleerde begrijpen. Daarbij helpen onderstaande tips:

Creëer gezamenlijk besef & visie

Om aan de slag te gaan met het leren zichtbaar maken en actieve verwerking is het fijn als je collega's dit ook ondersteunen. Gebruik relevante bronnen, zoals [wijze lessen](#), of benader het juist vanuit een meer [maatschappelijke kant](#). Hoe dan ook: door samen op zoektocht te gaan naar het 'waarom', en vervolgens pas aan de slag te gaan met het 'hoe' creëer je een goede basis.

Werk vanuit de doelen

Het klinkt bijna alsof de zin op 'repeat' staat, maar het is echt: werk vanuit de [doelen](#). Hoe duidelijker je weet wat leerlingen moeten kennen en kunnen, hoe

eenvoudiger het is om hier op te sturen en hoe meer ruimte je hebt om er mee aan de slag te gaan. Werk dus vanuit de doelen.

Geef ruimte in de vorm

Leren zichtbaar maken kan gebruikt worden om leerlingen de mogelijkheid te geven zich op een andere manier te uiten. Gebruik wat er mogelijk is, of het nu [digitaal](#) is of op [papier](#)! Er zijn enorm veel verschillende vormen te bedenken, waarbij de inhoud altijd op een goede manier gepresenteerd kan worden.

Bewuste beoordeling

Let wel op bij het beoordelen: een praktische verwerkingsopdracht laat zich anders beoordelen dan een meerkeuze toets. Timmer het dus niet dicht, en kies voor een meer [holistische benadering](#). Hierdoor voorkom je dat het een invuloefening wordt, waarbij het beoordelingsformat bepaald wat de uiteindelijke vorm wordt, en alle leerlingen exact hetzelfde opleveren.

Zoek samenwerking

In elke school lopen docenten die creatiever zijn in het bedenken van verwerkingsvormen voor leerlingen. Soms omdat het vak dit vraagt, zoals bij de creatieve vakken, maar soms ook 'gewoon' omdat het een kwaliteit van bepaalde docenten is. Zoek de samenwerking dus op! Misschien kunnen leerlingen iets vanuit geschiedenis doen in samenwerking met kunstvakken, of juist een project tussen Nederlands en techniek?

Waak voor het leuk-maken

Leren zichtbaar maken lijkt soms een flauwe manier om het [onderwijs 'leuk' te maken](#). Waak daarvoor! Wanneer je een verwerkingsvorm kiest op basis van de vorm, en niet op basis van de doelen... Dan is de kans natuurlijk groot dat de doelen niet gehaald worden! Het argument dat het 'leuk' is, is daarbij van ondergeschikt belang. Aan de andere kant: soms wil je juist [dat dat het doel is!](#) Maar wees daar wel eerlijk en duidelijk in.

Gebruik de CurriculumKit

Samen aan de slag met het bedenken van een project kan goed met de [CurriculumKit](#)! We schreven eerder al over [5 manieren om het in te zetten](#). De Kit neemt je stapsgewijs door het proces van doelen naar leren zichtbaar maken naar beoordelen.

Op naar zichtbaarder leren!

Met bovenstaande tips kun je beginnen om het leren van je leerlingen meer zichtbaar te maken. Begin klein, stap voor stap, en je zult ervaren dat dit echt effect heeft op de prestaties. Daarbij krijgen jij en je leerlingen meer grip op het leerproces, ontstaat er vaak meer informatie én zie je wat er echt geleerd wordt. Aan de slag dus!

Een eerdere versie van dit artikel met poster verscheen in 2018.

Dit artikel is afkomstig van Vernieuwonderwijs.nl.

Bekijk de meeste recente versie van ons artikel op onze website.

Vernieuwonderwijs